

УДК 330.1

*Ж. А. Олексіч,
кандидат економічних наук, асистент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту,
ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України»*

УТОЧНЕННЯ ФУНДАМЕНТАЛЬНИХ ПОЛОЖЕНЬ КОНТРОЛЮ ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСІВ

*Zh. A. Oleksich,
Ph.D. in Economics, assistant of accounting and auditing chair,
State Higher Educational Institution Ukrainian Academy of Banking Of The National Bank of Ukraine, Sumy*

CLARIFICATION OF THE FUNDAMENTAL PROVISIONS OF THE STATE FINANCIAL CONTROL

У статті проведений аналіз світового досвіду у сфері побудови ефективної системи контролю державних фінансів. Розглянуто та проаналізовано взаємодію функцій контролю державних фінансів. За результатами проведеного аналізу сформувано висновок про неоднорідність даної системи контролю, що дозволило уточнити принципи як кількісно, так і якісно і до того ж представити нову їх класифікацію за рахунок виділення загальних та специфічних принципів контролю державних фінансів.

In this paper an analysis of international experience in building an effective system of control of public finances is represented. Considered and analyzed the interaction functions of the control of public finances. The results of the analysis formed the conclusion of the heterogeneity of the control system, which allowed to specify principles both quantitatively and qualitatively and also introduce a new classification due to the allocation of general and specific principles of control of public finances.

Ключові слова: *система контролю державних фінансів, зовнішній фінансовий контроль, внутрішній фінансовий контроль, принципи контролю державних фінансів.*

Keywords: *system of state financial control, external financial control, internal financial control, principles of control of public finances.*

Вступ. Контроль держави у сфері управління фінансами – один з найбільш дієвих інструментів в ринкових відносинах, він забезпечує ефективність управління державними фінансовими ресурсами. Відповіді на сучасні питання, пов'язані з необхідністю реформуванням сучасної системи контролю державних фінансів, Україна повинна шукати спираючись, в тому числі, і на досвід організації контролю державних фінансів в інших країнах з метою використання їх позитивного досвіду в даній сфері.

Аналіз праць таких провідних вчених як: О.І. Барановського, І.В. Басанцова, І.К. Дрозд О.Д. Соменкова, М.І. Сивульського, В.К. Сімоценка, В.С. Степашина, І. Б. Стефанюка, В.Ф. Піхоцького, В.О. Шевчука та ін. засвідчив, що вдосконалення існуючої системи необхідно розпочати з вибору моделі функціонування, розробки єдиних науково-методичних засад з використанням існуючих в світовій практиці форм і методів контролю.

Формування мети дослідження. У статті розглянуто основні підходи до формування ефективної системи контролю державних фінансів та уточнено сутність існуючих принципів контролю державних фінансів.

Вклад основного матеріалу. У всіх країнах з усталеними демократичними формами управління і з розвинутою ринковою економікою діє ефективна система державних контрольно-ревізійних органів – парламентських і урядових.

Виклад основного матеріалу. У всіх країнах з усталеними демократичними формами управління і з розвинутою ринковою економікою діє ефективна система державних контрольно-ревізійних органів – парламентських і урядових.

Досвід країн з розвинутою економікою, які мають давні традиції контролю державних фінансів свідчить про те, що структурна організація органів контролю державних фінансів обумовлена, насамперед, розмежуванням об'єктів контролю та необхідністю створення горизонтальних і вертикальних владних відносин на основі чіткого розмежування контрольних повноважень.

Так, у ряді країн (Франція, Австрія, Німеччина, Великобританія, США) система контролю державних фінансів вибудована на єдиних принципах і стандартах. Саме стандартизація:

- забезпечує системність взаємодії органів контролю державних фінансів в світовій практиці;
- створює організаційно-методичну основу їх спеціалізації та надає системі властивості самоорганізації;
- обумовлює синергетичний ефект в системі контролю державних фінансів;
- об'єднує співробітників органів контролю державних фінансів.

Вважається, що розвиток інституту контролю державних фінансів почався з утворення вищих органів контролю державних фінансів, які в той же час є незалежними у внутрішніх та зовнішніх питаннях їх діяльності.

Вищі органи зовнішнього незалежного фінансового контролю, об'єднані спільною метою, предметом і формами контролю, супідрядні єдиними принципами побудови, навіть у ряді випадків відокремлені в контрольну владу.

Світова практика, акумулюючи здобуті знання з приводу нормативних, юридичних та інституційних особливостей (владні повноваження, статус, функціональна незалежність), виокремлює різні засади провадження контролю державних фінансів і, як наслідок, – розглядає різні ієрархічні системи провадження цього контролю (табл. 1). При цьому загальна тенденція щодо розвитку функціонування контрольно-ревізійних органів полягає у підвищенні ефективності «управління державними фінансами» (Франція, Австрія, Бельгія, Швеція, Румунія та ін.).

Дослідження в даній сфері дозволяють стверджувати, що саме функціонування незалежного вищого органу фінансового контролю в країні дозволяє, незалежно від політичного та економічного устрою держави, надавати суспільству і політичному керівництву країни об'єктивну інформацію стосовно того, наскільки органи влади економічно, результативно та ефективно розпоряджаються державними фінансовими ресурсами.

Таблиця 1. Аналіз типів вищих органів фінансового контролю зарубіжних країн

Тип вищого органу	Країна	Опис
<u>Суд з юридичною функцією</u>	Франція, Бельгія, Люксембург, Португалія, Греція, Іспанія, Ісландія	Даний орган приймає рішення, яке не повинно ще кимось затверджуватися. В Греції та Португалії зазначені суди є частиною судової системи, в інших країн вони функціонують окремо
<u>Колегіальні структури без права виносити рішення, однак мають силу судових (Європейський Суд Аудиторів)</u>	ФРН, Нідерланди, Швейцарія, Росія, Чехія	Відносяться країни з федеральним устроєм
<u>Незалежні контрольні управління</u>	Великобританія, Ірландія, Данія, США, Австрія, Канада	Очолюються Генеральним контролером або Президентом
<u>Контрольні управління у складі уряду, що очолює Генеральний контролер</u>	Швеція, Фінляндія, Білорусь, Словенія	Вищі органи належать до структури владних органів. При цьому і Швеція, і Фінляндія мають по дві контролюючі організації – орган, підзвітний урядові, та ще один контролюючий орган, очолюваний членами Парламенту

Складено автором на основі [13, 14]

Україна прагне до інтеграції у світове економічне і правове співтовариство і, відповідно, система контролю державних фінансів повинна відповідати певним стандартам, зокрема положенням Лимської декларації про керівні принципи контролю державних фінансів, прийнятої ще в 1977 р. IX Конгресом Міжнародної організації вищих органів контролю державних фінансів (INTOSAI).

На сьогодні існує велика кількість поглядів вчених стосовно того, який вигляд повинна мати система цілісного контролю державних фінансів.

Першим і остаточно не вирішеним питанням функціонування цілісної системи державного фінансового контролю є вибір відповідної моделі єдиної системи ДФК: жорсткої вертикальної, ліберальної конституційної чи інституціональної [20, с. 80].

Серед вчених поширена думка, що першим кроком, який забезпечить вирішення багатьох питань функціонування системи контролю в сфері державних фінансів, є створення самостійних незалежних структур з їх вертикальною ієрархією та підзвітністю громадськості. Зокрема, М. Білоколовод стверджує, що «... відсутність єдиної жорсткої вертикальної державної системи контролю, яка охоплює своєю діяльністю всі сфери суспільного життя, в більшості є причиною безладдя на місцях [3, с.14]». О.Д. Соменков відзначає: «Перший висновок полягає в необхідності побудови фінансового контролю відповідно до принципу жорсткої централізації... Децентралізувати фінансовий контроль – означає виключити з нього найважливіше – можливість оцінки контрольних дій з фінансової точки зору [23]». В. Захаров

ззначає: «...ефективність і дієвість контролю в державі пов'язана з дуже важливим питанням – оформленням єдиної ієрархічної вертикалі державного контролю [12]».

На думку Н.І. Дорош, система ДФК за світовим досвідом має бути побудована наступним чином:

- вищий орган контролю державних фінансів, який безпосередньо підпорядковується парламенту або президенту, і на який покладено контроль як за надходженням так і за витрачанням державних фінансових ресурсів;
- реформовані державні контрольно-ревізійні підрозділи міністерств і відомств, що підпорядковуються як вищому органу контролю державних фінансів, так і відповідному міністерству чи відомству [9, с. 48].

Кардинально протилежною є думка, що на кожному етапі реалізації контролю за формуванням, використанням і розпорядженням державних фінансових ресурсів та майном мають бути збережені всі нині діючі контролюючі органи, об'єднані в систему [17, с. 23].

Л.М. Овсянников вважає, що «системно-організаційний ієрархічний порядок фінансового контролю має бути спрямований на координацію діяльності всіх контролюючих органів із гарантуванням і забезпеченням їх самостійності» [15, с. 33-57].

Кіріков Е.П. вважає, що одним із можливих шляхів вирішення зазначених проблем є саме інституціональний підхід до формування системи контролю у сфері державних фінансів [12]. Даний підхід враховує два взаємозалежні чинники, які є вирішальними для формування цілісної системи контролю державних фінансів: організаційний і нормативно-правовий. Прихильники даного підходу, стверджають, що це дозволить відокремити конституційний контроль у сфері державних фінансів від інших форм контролю за управлінням державними фінансовими ресурсами, у тому числі президентського, урядового, судового, прокурорського, аудиторського тощо [8, с. 7-14].

На нашу ж думку, процес доцільності вибору тієї чи іншої моделі єдиної системи контролю державних фінансів не слід розуміти виключно як обмежений існуючими варіантами. Хоча українська економіка не є чимось екстраординарним, і має багато спільних рис на шляху свого розвитку з економіками країн-сусідів та країн, що мали соціалістичне минуле, в той же час, необхідність урахування специфіки існує, а отже, потреба у побудові самородної системи контролю державних фінансів є цілком і повністю обгрунтованою.

Формування дієвої системи повинно базуватися на єдиних правилах, принципах функціонування, з вирішенням поставлених завдань та із чітким визначенням ролі контролюючих органів та поділом функцій і повноважень кожного з них, спиратися на сучасні форми й методи контролю. Система повинна очолюватися й координуватися єдиним незалежним вищим органом контролю державних фінансів з достатньо розширеними повноваженнями. В умовах ринкової економіки фінансовий механізм держави являє собою частку фінансово-економічної політики, здатну до найбільш активної модернізації, у якій постійно вбудовуються нові елементи, що вимагають адекватних інструментів контролю за їх використанням та ефективністю, більше того – системних технологій контролю, які відповідають сучасним вимогам економічного зростання [2].

Підсумовуючи все вище наведене, вважаємо, що не використання тієї чи іншої моделі забезпечить її цілісне і ефективне функціонування, а здатність швидко піддаватися змінам в умовах ринкової економіки (оскільки постійно вбудовуються нові елементи, що вимагають застосування відповідних інструментів контролю за їх ефективним використанням та системних технологій контролю, які відповідають сучасним вимогам економічного зростання) [2, с. 432-437].

Необхідно зауважити, що контроль у сфері державних фінансів в умовах ринкової економіки не є однорідним. Існує велика кількість класифікаційних ознак, які дозволяють більш точно зрозуміти його суть, розкрити механізм функціонування відносин, які він виражає, виявити специфічні особливості різних його складових.

На нашу думку, найбільш точною та дієвою для перетворення існуючої в ефективну систему контролю державних фінансів є ознака, яка характеризує взаємовідносини контролюючого та підконтрольного суб'єкту та об'єкту та ділить контроль на дві підсистеми – зовнішній та внутрішній. Так, на сьогодні, усталеною є думка про те, що зовнішній контроль здійснюється незалежним органом у межах наданих їм конституційних повноважень, є зовнішнім відносно органів влади, міністерств, відомств та не входить в їх структуру. Внутрішній же контроль здійснюється в межах виконавчої гілки влади.

Так, базовим рівнем системи контролю державних фінансів є внутрішній контроль, під яким розуміється постійний процес контролю, який проводиться внутрішніми силами, а відповідальність за його результати покладена на керівництво органу. Зовнішній контроль є більш неупередженим порівняно з попереднім компонентом і є відображенням незалежної думки щодо відповідності фінансової та іншої звітності системи внутрішнього контролю, ефективності діяльності організації та оптимальності використання наданих організації ресурсів.

Будь-який контроль стає можливим лише за умови визначення суб'єкту, який покликаний його здійснювати. Так, уповноваженим органом внутрішнього фінансового контролю є Державна фінансова інспекція, яка підпорядкована Міністерству фінансів України. Що ж стосується суб'єкта зовнішнього фінансового контролю, то тут передбачена певна кількість вимог, яких необхідно дотримуватись, оскільки тільки незалежний орган матиме можливість діяти від імені та в інтересах суспільства. В Україні таким органом є Рахункова палата.

Для кращого розуміння сутності даних підсистем системи контролю державних фінансів розглянемо їх основні елементи детальніше через призму «мета – засіб – результат» [20].

Першою і головною відмінністю між зовнішнім та внутрішнім державним фінансовим контролем є *мета*. Якщо, для внутрішнього фінансового контролю головним питанням є виявлення відхилень, винних в незаконному та нецільовому використанні державних фінансових ресурсів, то перед зовнішнім контролем постає проблема визначення ефективного, законного та цільового використання державних фінансових ресурсів, майна та майнових прав суб'єктами, які володіють, розпоряджаються та/або використовують їх від імені та в інтересах суспільства.

Незважаючи на існуючі відмінності між зазначеними вище підсистемами в межах єдиної системи контролю державних фінансів, необхідно з акцентувати увагу на спільних рисах. До таких можна сміливо віднести функції, які будуть єдині для всієї системи контролю державних фінансів. В широкому розумінні під функцією розглядають роль певного об'єкту в межах певної системи, яка обумовлена результатами його діяльності. Відповідно, в результаті проведеного нами аналізу основних підходів до визначення переліку та сутності функцій контролю у сфері державних фінансів, спільні функції представлені на рис. 1.

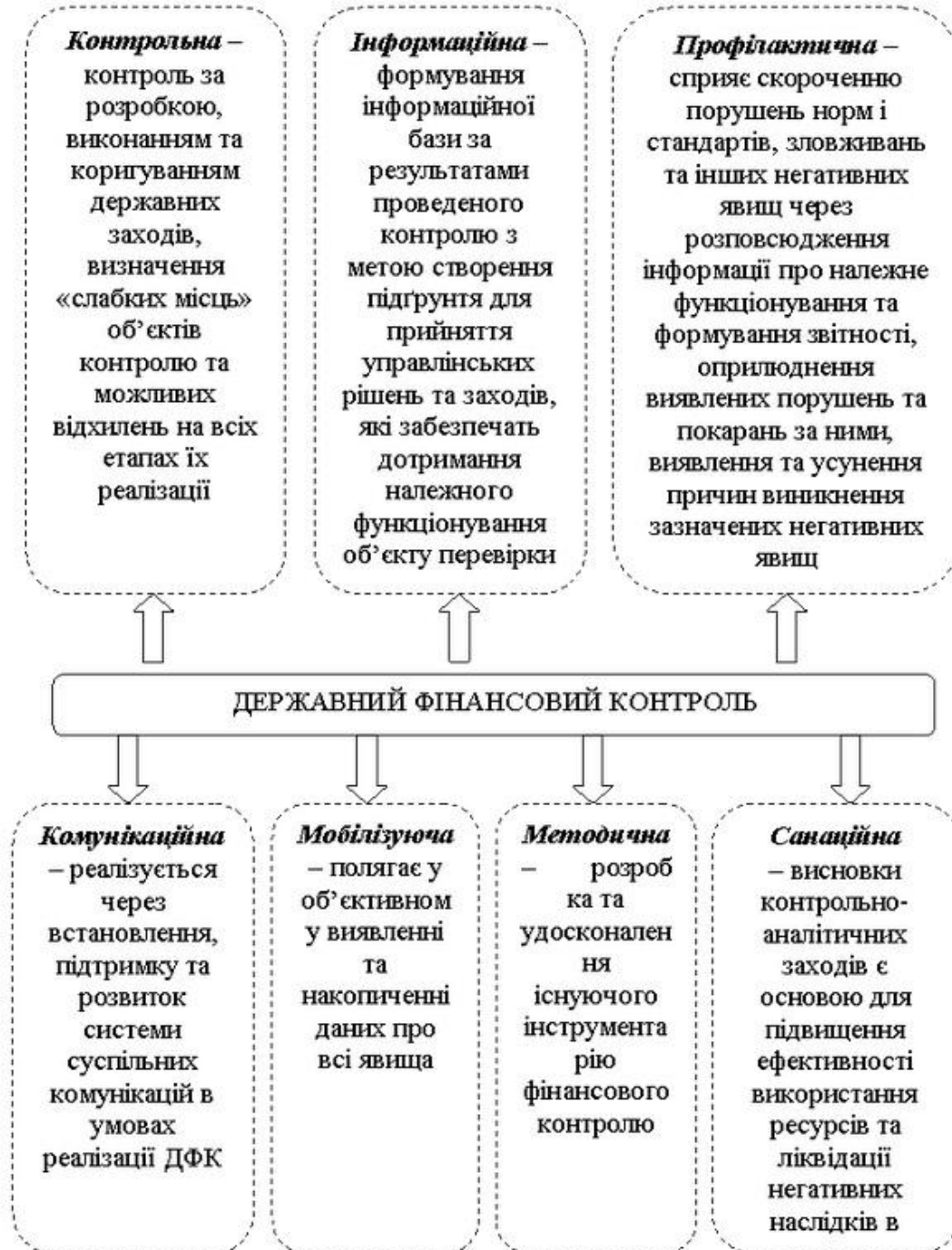

Рисунок 1. Функції системи контролю державних фінансів [5, 8, 16, 23, 24, 4]

Даний перелік функцій забезпечить в повній мірі функціонування як зовнішнього так і внутрішнього фінансового контролю у системі суспільних відносин.

Якщо функції контролю у сфері державних фінансів носять спільний характер, то принципи відображають сутнісні розбіжності між зовнішнім та внутрішнім фінансовим контролем. Дотримання єдиних загальних принципів організації та функціонування систем внутрішнього та зовнішнього фінансового контролю дозволяє уповноваженим органам контролю державних фінансів надавати суспільству та політичному керівництву країни інформацію щодо законності, доцільності та ефективності функціонування органів державної влади та використання державних фінансових ресурсів. Розглянемо взаємодію принципів внутрішнього та зовнішнього фінансових контролів детальніше. Характер такої взаємодії представлений на рис. 2.

Взагалі, вченими виділяється велика кількість принципів контролю державних фінансів, зокрема: професіоналізм, економічність, повноти, гнучкість, плановість, безперервність, науковість, повнота охоплення об'єктів, незалежність, результативність, об'єктивність тощо. Однак дотримання визначених автором принципів – найважливіший засіб організації і регулювання діяльності всієї системи. Розглянемо детальніше взаємодію зазначених принципів.

Принцип незалежності є основним принципом системи зовнішнього незалежного фінансового контролю. Незалежність органів зовнішнього фінансового контролю повинна гарантуватися Конституцією, відповідними законами і забезпечуватися особливим статусом, тобто дані органи повинні не входити до жодної з трьох гілок влади. Як відмічає Постніков А.Е., особливістю конституційного статусу таких органів є те, що вони повинні здійснювати покладені на них функції незалежно від інших органів державної влади [20]. Закріплення управлінських функцій за органом, який має самостійний правовий статус, дозволяє здійснювати їх на принципово інших засадах, на більш стабільній основі, виключаючи дію короткострокових політичних факторів, яким більш піддаються органи виконавчої влади. Незалежність органів державної влади передбачає відсутність субординованих відносин з іншими органами державної влади, неприпустимі втручання у здійснення їх повноважень.

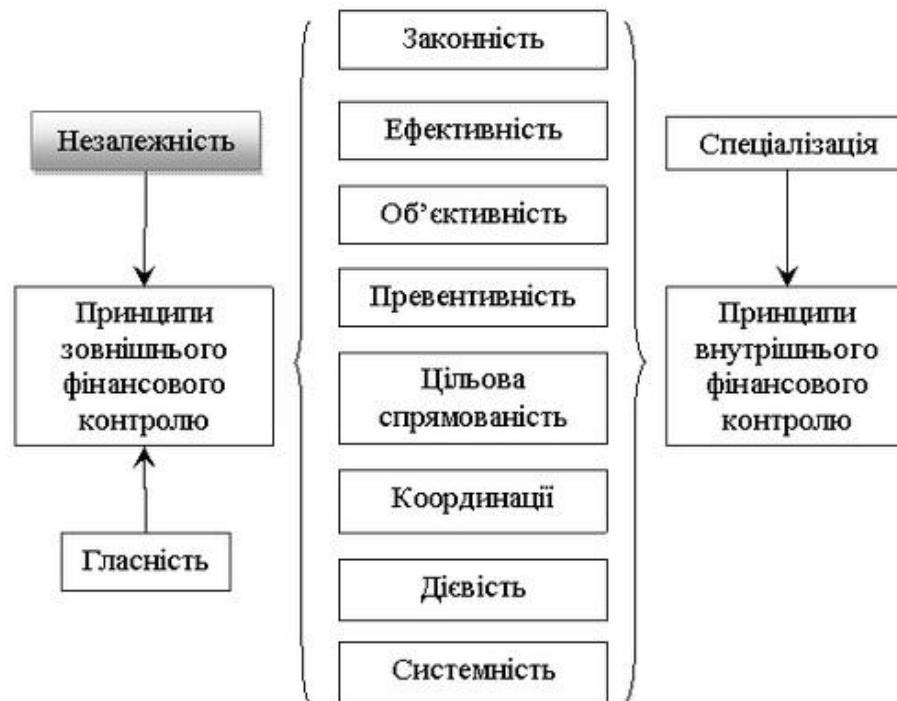

Рисунок 2. Характер взаємодії принципів зовнішнього та внутрішнього фінансових контролів [6,16,21,22,19,2,6]

Даний принцип забезпечує автономність роботи вищого органу – можливість самостійного вибору методичних підходів до організації і проведення контрольних заходів, складання і затвердження своїх планів робіт, тематики програм контрольних заходів, форми, структури і змісту звітності за результатами аудиту.

Принцип гласності свідчить про те, що результати зовнішнього фінансового контролю повинні бути загальнодоступними. Це є ознакою демократичного суспільства. Гласність забезпечується наданням поточних та підсумкових звітів вищого органу органам державної влади та публікацією результатів у відкритому доступі, з обов'язковим урахуванням забезпечення державної, комерційної та іншої таємниці, що охороняється законом. Публікації повинні підлягати не лише звіти матеріали за результатами проведеного аудиту, але й вжиті заходи органів державної влади за результатами перевірки.

Саме широке розповсюдження повідомлень органу зовнішнього фінансового контролю та постанов за результатами його перевірок сприяє поширенню позитивної практики роботи з громадськими коштами. Завжди повідомлення про рішення та дії органу надаються органам влади, причому посадові особи зазвичай не мають формальних повноважень накладати вето на ці публікації, хоча їх коментарі можуть вклучатися в повідомлення. Звіти про роботу органів зовнішнього фінансового контролю є загальнодоступними і публікуються в засобах масової інформації (ЗМІ) для ознайомлення громадськості. Нерідко ці органи проводять прес-конференції за матеріалами своєї роботи, обговорюють проект річного звіту та його підсумкову версію, коли звіт опублікований.

Гласність відіграє значну роль у зміщенні позицій і суспільного статусу органів зовнішнього фінансового контролю. Нерідко випадки, коли повідомлення контрольно-рахункових органів не сприймаються належним чином органами виконавчої (а іноді і законодавчої) влади, але, будучи опублікованими в ЗМІ, вони мають на владу особливий вплив. Також ЗМІ відіграють велику роль у формуванні ставлення суспільства до органу зовнішнього фінансового контролю. Це дуже важливо, оскільки ефективна робота цих органів неможлива без підтримки суспільства та обраного ним парламенту.

Принцип спеціалізації є відмінним принципом внутрішнього фінансового контролю і полягає у необхідності визначення чіткого кола питань, яким займається внутрішній контроль. На відміну від зовнішнього, внутрішній фінансовий контроль надає інформацію про законний та цільовий характер використання державних фінансових ресурсів, в той час як коло питань зовнішнього контролю розширене за рахунок дослідження проблем ефективності використання ресурсів всіх видів та рівнів. В той же час, це не говорить про обмеженість внутрішнього контролю, адже, як широко відомо, спеціалізація підвищує продуктивність і покращує результативність діяльності.

Принцип ефективності – полягає у досягненні цілей контролю державних фінансів за найменших можливих витрат як під час проведення самого контролю, так і впливу процедури на загальну реалізацію проекту.

Також даний принцип передбачає під собою ефективну взаємодію сукупності контрольних органів, об'єктів і технологій контролю в процесі визначення стану об'єкта державного управління у співвідношенні з стратегічними цілями, аналіз і оцінку даних вимірювання і вироблення необхідних коригувальних впливів.

Принцип об'єктивності полягає у неупередженості при складанні висновків на основі результатів дослідження, які мають бути підтверджені сукупністю доказів. Всі матеріали, що відображають реальну фінансово-господарську діяльність об'єкта контролю, повинні оцінюватися всебічно і неупереджено. Суб'єкти контролю не мають права втручатися в оперативну діяльність об'єкта контролю, і мають оцінювати його з точки зору відповідності чинному законодавству. Гарантувати дотримання даного принципу можна тільки через низку затверджених відповідно до чинного законодавства інструкцій.

Принцип превентивності обумовлює необхідність попередження порушень та неефективного використання державних фінансових ресурсів замість обмеження заходів лише на виявленні допущених помилок.

Принцип цільової спрямованості вказує на необхідність дотримання та чіткого розуміння цілей проведення контрольних заходів.

Принцип координації обумовлений необхідністю координування дій між різними органами та структурами, в тому числі, і контрольними, з метою уникнення дублювання та підвищення продуктивності контрольних заходів.

Принцип дієвості полягає у необхідності не лише виявлення порушень і зловживань, але й вживанні конкретних дій та заходів з метою покарання винних та недопущення повторення таких явищ в майбутньому.

Принцип системності. Контроль у сфері державних фінансів характеризується складністю структури, наявністю множинних елементів із складними взаємозв'язками, динамічністю поведінки всієї системи в цілому та її окремих елементів, існуванням ієрархічних та функціональних підсистем, які розвиваються на основі окремих цілей. Отже, цей принцип передбачає єдність правового простору та основ функціонування органів контролю державних фінансів, чітке розмежування їх функцій, відсутність дублювання у завданнях, що виконуються, і взаємодію між ними.

Крім того, даний принцип передбачає охоплення всієї системи формування та використання державних фінансових ресурсів на всій території країни відповідно до єдиних вимог, а також входження всіх державних контрольних органів у єдиний інформаційний простір. Органи контролю державних фінансів повинні мати право координувати свою діяльність з іншими органами та структурами. Ця координація починається вже на перших етапах стратегічного державного планування, адже сам вибір критеріїв і ключових показників розвитку є принциповим моментом, так як фактично задає систему координат єдиного простору управління ресурсами, технологіями і цілями розвитку.

Висновки. Важливим моментом функціонування системи зовнішнього фінансового контролю є наявність вищого органу, який відповідно до вимог міжнародного законодавства, повинен поєднувати в собі організаційну, фінансову та функціональну незалежність. Дотримання визначених принципів дозволить вищому органу фінансового контролю забезпечити можливість отримання неупередженої оцінки про використання державних фінансових ресурсів та діяльність органів влади зокрема. Отже, процеси зміцнення державності, які відбуваються останніми роками, об'єктивно пов'язані з необхідністю підвищення ролі в цьому контексті складових контролю державних фінансів, особливо зовнішнього, оскільки ефективність даного контролю – найважливіша умова існування сильної держави й важливий фактор державного будівництва. Забезпечити виконання даної умови можливо через правильний вибір принципів, які окреслюють та визначають засади проведення контролю.

Література.

1. Бажал Ю. М. Економічний розвиток і державна політика. Практикум / Ю.М. Бажал, Дюфло Ремі та ін.; За заг. ред. І. Розпутенка. – К.: «К.І.С.», 2002. – 264 с.
2. Басанцов І. В. Державний фінансовий контроль, його концептуальні аспекти / І. В. Басанцов // Формування ринкових відносин в Україні. – 2005. – № 11. – С. 14-32.
3. Белоколов Н. Необходима системность / Н. Белоколов // Президентский контроль. – 1997. – № 4. – С. 14.
4. Битяк Ю. П. Административное право Украины / Ю. П. Битяка. – Харьков: Право, 2003. – 576 с.
5. Білик М. Д. Управління фінансами державних підприємств / М. Д. Білик. – К.: «Знання», 1999. – 428 с.
6. Бурцев В.В. Организация системы государственного финансового контроля в Российской Федерации: Теория и практика. – М., 2002. – 206 с.
7. Василик О. Д. Державні фінанси України / О. Д. Василик: навчальний посібник. – К.: Вища школа. – 1997 – 383 с.
8. Германчук П. Г. Державний фінансовий контроль: ревізія і аудит / П. Г. Германчук, Б. І. Стефанюк. – К.: АВТ, 2004. – 424 с.
9. Дорош Н. І. Державний фінансовий контроль: зарубіжний досвід і шляхи вдосконалення / Н.І. Дорош // Фінанси України. – 1998. – №1. – С. 49.
10. Дрозд І. К. Єдність зовнішнього та внутрішнього контролю в системі фінансово-економічного контролю / І.К. Дрозд // Фінанси України. – 2006. – №3. – С.135–140.
11. Дрозд І. К. Державний фінансовий контроль / І. К. Дрозд, В. О. Шевчук. – К.: ТОВ «Імекс-ЛТД», 2007. – 304 с.
12. Захаров В. Ещё раз о главном / В. Захаров // Президентский контроль. – 1997. – № 6. – С. 3-8.
13. Кириков Е. П. Конституционные основы формирования системы государственного финансового контроля в Российской Федерации (федеральной системы ГФК); Наследие [Электронный ресурс] / Е. П. Кириков : 2005 г. – Режим доступа: <http://www.nasledie.ru/schetpal>.
14. Мамишев В. Характерні аспекти організації державного фінансового контролю за рубежом / В. Мамишев // Фінансовий контроль. – 2003. – № 11 (96). – С. 126.
15. Мельничук В. Г. Незалежний державний фінансовий контроль в Україні та досвід зарубіжних країн / В.Г. Мельничук // Фінансовий контроль. – 2002. – № 2. – С. 36.
16. Овсянников Л.Н. Контроль внешний и внутренний: условия взаимодействия / Л.Н. Овсянников // Финансы. – 2008. – № 11. – С. 58-64.

18. Орлюк О. П. Финансовое право / О. П. Орлюк. — К. : Юриком Интер, 2003. — 527 с.
19. Пансков В. Г. О некоторых вопросах государственного финансового контроля в стране / В. Г. Пансков // Финансы. — 2002. — № 5. — С. 56-60.
20. Постников А.Е. О полномочиях органов государственной власти субъектов Российской Федерации в сфере инвестиционной деятельности / А. Е. Постников, А. В. Павлушкин, А. Е. Помазанский // Журнал российского права. — 2010. — № 7. — С. 18 – 29.
21. Сивульский М. И. Державний внутрішній фінансовий контроль в Україні: результати, проблеми та перспективи розвитку / М. І. Сивульський // Фінанси України. — 2005. — № 7. — С. 8-19.
22. Симоненко В. К. Основи єдиної системи державного фінансового контролю в Україні (макроекономічний аспект) / В. К. Симоненко, О. І. Барановський, П. С. Петренко. — К. : Знання України, 2006. — 280 с.
23. Соменков А. Д. Парламентский контроль за исполнением государственного бюджета / А. Д. Соменков. — Элиста : АПП «Джангар», 1998. — 151 с.
24. Степашин С. В. Конституционный аудит / С. В. Степашин. — М. : Наука, 2006. — 816 с.
25. Стефанюк І. Б. Фінансовий контроль: визначення поняття і системи / І. Б. Стефанюк // Економіка. Фінанси. Право. — 2001. — № 7. — С. 3-4.
26. Фінанси (теоретичні основи) / М. В. Грідчина, В. Б. Закожай, Л. Л. Осипчук. — К. : МАУП, 2004. — 312 с.
27. Фінанси: фінансово-кредитний енциклопедичний словник / А. Г. Грязнов. — М. : Фінанси і статистика, 2002. — 1045 с.
28. Шевчук В. О. Становлення та розвиток державного фінансового контролю / В. О. Шевчук // Фінанси. — 1997. — № 11. — С. 19.

References.

1. Bazhal U.M., Duflo R. and other (2002), *Ekonomichnyi rozvitok i derzhavna politika* [Economic Development and Public Policy], K.I.S., Kyiv, Ukraine.
2. Basantsov I.V. (2005), "State financial control, its conceptual aspects", *Formuvannya rincovikh vidnosin v Ukraini*, vol. 11, pp. 24–32.
3. Belokolodov N. (1997), "Necessary system", *Prezidenskiy control*, vol. 4, p. 14.
4. Bityak U.P. (2003), *Administrativnoe pravo Ukraini* [Administrative Law of Ukraine], Pravo, Kharkov, Ukraine.
5. Bilik M.D. (1999), *Upravlinnya finansami derzhavnih pidpriemstv* [The financial management of state-owned enterprises], Znannya, Kyiv, Ukraine.
6. Byrtsev V.V. (2002), *Organizatsiya systemy gosudarstvennogo kontrolya v Rosiyskoy Federatsii: Teoriya i praktika* [Organization of state financial control in the Russian Federation: Theory and Practice], Moscov, Rossiya.
7. Vasilik O.D. (1997), *Derzhavni finansi Ukraini* [Public finances Ukraine], Vishcha shkola, Kyiv, Ukraine.
8. Germanchuk P.G. and Stefanuk I.B. (2004), *Derzhavniy finansoviy control: reviziya i audit* [State financial control: inspection and audit], AVT, Kyiv, Ukraine.
9. Dorosh N.I. (1998), "State financial control: international experience and ways to improve", *Finansi Ukraini*, vol.1, p. 49.
10. Drozd I.K. (2006), "The unity of external and internal control systems of financial and economic control", *Finansi Ukraini*, vol.3, pp. 135-140.
11. Drozd I.K. and Shevchuk V.O. (2007), *Derzhavniy finansoviy control* [State financial control], TOV "Imex-LTD", Kyiv, Ukraine.
12. Zaharov V. (1997), "Once again on the main", *Prezidenskiy control*, vol. 6, pp. 3-8.
13. Kuricov E.P. (2005), "Constitutional basis for the formation of the state financial control in the Russian Federation (federal system SFC), *Nasledie*, [Online], available at: <http://www.nasledie.ru/schetpal/>.
14. Mamishev V. (2003), "Typical aspects of public financial control abroad", *Finansoviy control*, vol.11 (96), p. 126.
15. Melnichuk V.G. (2002), "Independent public financial control in Ukraine and foreign experience", *Finansoviy control*, vol.2, p. 36.
16. Ovsyannicov L.N. (2008), "External and internal control: conditions of interaction", *Finansi*, vol.11, pp. 58–64.
17. Opyonishch S.V. (2009), "Essence, purpose, objectives and functions of financial control", *Bulleten Schyotnoy palaty Rosiyskoy Federatsii*, vol. 12, pp. 56–58.
18. Orlyuk O.P. (2003), *Finansovoe pravo* [Financial Law], Urinkom Inter, Kyiv, Ukraine.
19. Panscov V.G. (2002), "On some issues of public financial control in the country", *Finansi*, vol. 5, pp. 56–60.
20. Postnicov A. E., Pavlushkin A.V. and Pomazanskiy A.E. (2010), "The powers of the organs of state power of subjects of the Russian Federation in the sphere of investment activity", *Zhurnal rossiyskogo prava* vol. 7, pp. 18–29.
21. Sivulskiy M.I. (2005), "Public internal financial control in Ukraine: results, problems and prospects", *Finansi Ukraini*, vol. 7, pp. 8–19.
22. Simonenco V.K. (2006), *Osnovi edinoi systemy derzhavnogo finansovogo control v Ukraini (makroekonomichnyi aspekt)* [Basics of a unified system of public financial control in Ukraine (macroeconomic aspects)], Znannya, Kyiv, Ukraine.
23. Somencov A.D. (1998), *Parlamentskiy control za ispolnieniem gosudarstvennogo budget* [Parliamentary control over the execution of the state budget], Elista: APP "Dzhangar", Moscov, Rossiya.
24. Stepashin S.V. (2006), *Constitutsionniy audit* [Constitutional audit], Nauka, Moscov, Rossiya.
25. Stefanuk I.B. (2001), "Financial control: definition and system" *Ekonomika. Finansi. Pravo*, vol. 7, pp. 3–4.
26. Gridchina M.V., Zakhozhay V.B. and Osipchuk L.L. (2004), *Finansi (teoretichni osnovi)* [Finance (theoretical foundations)], MAUP, Kyiv, Ukraine.
27. Gryaznov A.G. (2002), *Finansi: finansovo-kreditniy entsiklopedichniy slovník* [Finance: financial and credit encyclopedic dictionary], *Finansi i statistika*, Moscov, Rossiya.
28. Shevchuk V.O. (1997), "The formation and development of state control finansovoho", *Finansi*, vol. 11, p. 19.